

Virgül 4 Mart

2019-03-04 17:56:51

Indeed, only 1,000 new works appeared annually in England at that time – 10 times fewer than in Germany – and this was not without consequences. Höffner believes it was the chronically weak book market that caused England, the colonial power, to fritter away its head start within the span of a century, while the underdeveloped agrarian state of Germany caught up rapidly, becoming an equally developed industrial nation by 1900. Even more startling is the factor Höffner believes caused this development – in his view, it was none other than copyright law, which was established early in Great Britain, in 1710, that crippled the world of knowledge in the United Kingdom. – No Copyright Law The Real Reason for Germany's Industrial Expansion?

Okuduğum bu yazı Almanya'nın İngiltere karşısında 1700'lerde geri bir tarım ülkesiyken, 1900'lerde eşit bir ekonomik güç olmasının temelinde *teelif hakkı yasasının* Almanya'da çok daha geç yürürlüğe girmesinin önemli bir etkisi olduğunu söylüyor.

1843'te Almanya'da 14000 eser basılırken, İngiltere'de 1000 eser basılmış. Almanya'dakilerin önemli bir kısmının bilimsel eserler olduğunu anlatıyor. Bunun sebebi de İngiltere'nin 1710'da çıkardığı telif hakkı yasasının, Prusya'da 1837'de çıkması ancak o zaman bile ufak prensliklere ayrılmış Almanya'da bunun uygulanmamasıymış.

Telif hakkının bilimi ve sanatı koruduğuna dair *ezberden* fikrin zıddı bir sonuç bu.

Telif hakkı en çok kime yarıyor diye düşünüyorum. Popüler olana, *halka hitap edene* yarıyor, tabii ki. Çünkü telif hakkının koruduğu ticaret, popüler olanın ticareti. Herhangi bir eserin ticari olarak anlamlı olabilmesi için *bir miktar* popüler olması lazım.

Bununla beraber 70-90 yıllık telif hakkının getirdiği dezavantajlar var: Ticari olarak anlamlı olmadığı için kimsenin tekrar yayınlamadığı ancak üzerine *kültür* inşa edilebilecek kadar iyi kitaplar. Eserin *yasal varisinden* izin almak gerekiyor ama bu izinler sırasında da herhalde *keciye çişin şifa demişler* psikolojisi etkili olduğu için o kadar kolay değil. Bir eserin yaşaması için *ticarileşmesi* gerekiyor

ve bu imkana belki de %10'u sahip.

Böyle olunca da hep aynı kitapları okumaya ve yavanlaşmaya başlıyoruz. İktibas ve yorum üzerine kurulu kitaplar yayınlamak zor oluyor. Twitter'da alıntı yapar gibi, meşhur kitaplardan çok sayıda alıntıyla eserleri değerlendirmek sadece *akademik* iş sayılıyor. Eserler arası devamlılık zor, kaynak göstererek üç romanı alıp, yeniden işleyip, yeni bir eser kurmak imkansız mesela. Çünkü konu *eser* değil, *ticaret* ve kurallar ticaret kurallarına göre işliyor. *Tezgahımın önünde durma*.

O sebepten telif hakkının *eser velayeti* gibi bir kavram olması lazım. Yayımlanabilecek bir eseri 10 yıl yayınlamayan bir kurum, eserin velayetini kaybetmeli ve eser *kamu malı* haline dönüşmeli. İnsanlara esere makul şekilde ulaşma imkanı sağlamak vazifesini görmüyorsanız, eserin *telif hakkına* binaen ticaret yapamazsınız.

Bu bizi bugünkü kısır kültürden, Amerikan üretimi süper kahramanlardan, birbirinin tekrarı filmlerden ve sair konulardan kurtarır. Yeni fikirler yeni insanlar tarafından üretilir, yeni hayal dünyaları kurulur ve bu insanlar da sırf telif hakkına dayanarak yaşamaz, hayatın içinde bulunmaya devam ederler. Memleketteki iyi romancıların *zengin* olduktan sonra ucuzlamaya başlaması da böylece bir ölçüde önlenir. Kimse *para* için yazmaya başlamaz ama bir defa bundan para kazanmaya başladığında, artık eserinin kalitesini *piyasa* belirlemeye başlar. Eğer derdimiz ticaret değil, kültürse, eserlerin de *telif hakkından* değil, *velayetinden* konuşmamız lazım.